

Waarom ontspringt Defensie de besparingsdans?

door prof. Tom Sauer

Welke regering er ook aan de macht komt, er gaat 27.5 miljard euro gevonden moeten worden. En dat zullen we met z'n allen gevoeld hebben. Werklozen, nieuwkomers, langdurig zieken, de overheid, met voorstellen tot 50% besparingen bij wetenschapsbeleid en ontwikkelingssamenwerking.

Eén maatschappelijke actor echter zou deze besparingsdans ontsnappen: het leger. Meer nog, defensie zou heel veel budget extra krijgen, terwijl het de afgelopen al meer dan 20 miljard extra gekregen heeft (onder meer 34 F-35s). De nota De Wever voorziet een stijging van de huidige 1.24% van het BNP in 2024 naar 1.8% in 2029; Vivaldi voorzag 1.57% tegen 2030. Als u onze militairen op tv aanhoort, moet het vreselijk gesteld zijn met ons leger, en zouden we al na drie dagen oorlog met stenen moeten beginnen gooien. Dat moeten dan wel blauwe steen zijn, want vandaag geven we al jaarlijks 7 miljard euro uit aan defensie. Als De Wever zijn wil krijgt, gaan we in 2029 bijna 11 miljard euro per jaar aan defensie uitgeven (gegeven een jaarlijkse groei van het BNP van 1.4%). Zelfs in vergelijking met de vooropgezette groei van de vorige centrumregering voor defensie zou dat neerkomen op bijna 2 miljard euro meer in 2029, en over de gehele periode 2024-2029 meer dan 5 miljard dan voorzien door Vivaldi. Terwijl de structurele armoedegrade in ons land al jarenlang rond 15% schippert, de scholen en sommige kinderen letterlijk op hun kin moeten kloppen, en de oorlog in Oekraïne hoogstwaarschijnlijk al lang achter de rug zal zijn in 2029.

Defensiekringen, die nog nooit zoveel zendtijd hebben gekregen als de afgelopen jaren, verwijzen steeds naar het feit dat we achteraan het NAVO peloton hangen. Als enkel gekeken wordt naar het percentage van het BNP dat aan defensie wordt uitgegeven, dan klopt dat. In absolute bedragen zit ons land echter in de middenmoot. Ook als we de gemiddelde uitgaven per hoofd van de bevolking in de NAVO tabellen bekijken zijn er evenveel landen die het beter en minder goed doen. Ook doen we meer dan gemiddeld ons best bij NAVO operaties. Tot slot huisvesten we nog steeds als één van de weinige NAVO lidstaten Amerikaanse massavernietigingswapens, meer bepaald in het noorden van Limburg. Dat levert jammer genoeg ook punten op.

Meer fundamenteel moeten we ons de vraag stellen of die NAVO criteria wel de beste criteria zijn. Het is niet omdat de NAVO op een blauwe maandag de volledig arbitraire 2% norm uit haar duim zoog, dat dit het na te streven doel zou moeten zijn. De Europese NAVO lidstaten (en Canada) alleen al zullen dit jaar 430 miljard dollar aan defensie uitgegeven hebben, meer dan China (300 miljard) en Rusland (120 miljard) samen. En daar moet binnen de NAVO het gigantisch Amerikaans defensiebudget van meer dan 850 miljard nog bijgeteld worden. Jaarlijks. Rusland kan Kiev zelfs niet innemen. Laat staan dat Rusland in staat zou zijn een oorlog tegen de NAVO te winnen. Het is niet omdat de Baltische staten ongerust zijn, wat begrijpelijk is, dat voorstanders van een

verhoging van het Belgische defensiebudget de bedreigingen moeten opblazen en de publieke opinie angst moeten aanjagen. Daar is objectief gezien geen enkele reden voor.

Ik begrijp dat kleine landen in tijde van oorlog of grote bedreigingen bondgenoten opzoeken. Daarvoor dienen allianties. Wat we echter dikwijls vergeten is dat die allianties in vreedstijd best ontbonden worden en vervangen worden door een meer inclusief collectief veiligheidssysteem dat niet gericht is tegen een externe vijand, die er in vreedstijd per definitie ook niet is. De allianties van de eerste en tweede wereldoorlog werden ontbonden. Het Warschaupact implodeerde in 1991. Dat de NAVO in de jaren negentig is blijven voortbestaan is een aberratie in de wereldgeschiedenis. Het heeft altijd zwaar op de maag gelegen in Moskou. En al zeker wanneer die NAVO dan ook nog eens meerdere malen werd uitgebreid richting Rusland. Velen maken het punt – en terecht volgens mij – dat het weghalen van Oekraïne uit de Russische invloedssfeer door de NAVO mede tot deze oorlog heeft geleid. Poetin draagt de grootste verantwoordelijkheid, maar de NAVO heeft ook fouten begaan.

Natuurlijk wil de VS de nummer één in de wereld blijven en al zeker als hun defensie-industrie daar garen bij spint. Maar wij Europeanen zouden toch eens goed moeten nadenken of we het op dit vlak intelligent hebben aangepakt, de afgelopen decennia. En dan zwijg ik nog van de vele mislukte militaire interventies vanwege de VS in Irak, Afghanistan en Libië, waarbij de NAVO in twee van de drie gevallen opnieuw kon worden overtuigd om tegen wil en dank mee te doen. Toevallig of niet waren de meeste van de huidige voorstanders van hogere defensiebudgetten in ons land ook voorstander van die interventies indertijd, en zijn de weinigen die toen in opinietukken waarschuwden voor dergelijke interventies nu diegenen die pleiten voor een nuchtere bedreigingsanalyse en dito defensie uitgaven. Als Trump opnieuw aan de macht komt, wordt de NAVO – als ze het overleeft - nog minder belangrijk.

Het uiteindelijk doel zou vrede en veiligheid moeten zijn. Daarover is iedereen het in principe eens. De huidige aanpak leidt naar wapenwedlopen, mislukte militaire interventies, en oorlogen die nucleair dreigen te escaleren. Wat ontbreekt is diplomatie om de huidige oorlogen te beëindigen en een daaraan gerelateerd vredesnarratief (ook in de media), en een veiligheidsorde gebaseerd op inclusie en samenwerking in plaats van op allianties gericht tegen externe vijanden. Wat vandaag ook ontbreekt is nucleaire ontwapening, en meer in plaats van minder ontwikkelingsgeld zodat conflicten in het Zuiden en de daaruit resulterende emigratie voorkomen kunnen worden. Meer F-35s zullen enkel voor meer geluidshinder, meer CO2 uitstoot en het verstoren van ons eigen luchtruim zorgen. Niet voor meer veiligheid.

Tom Sauer is hoogleraar Internationale Politiek aan de Universiteit Antwerpen, en auteur van 'De Strijd voor Vrede' (derde en aangepaste editie in 2024).